

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 10 lutego 2015 roku, Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi w sprawie o sygn. akt VIII Ns 475/14 postanowił wydać (...) Spółce Akcyjnej w upadłości układowej z siedzibą w W. k. P. depozyt sądowy w postaci kwoty 427.548,63 zł, złożonej na podstawie postanowienia Sądu rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi z dnia 20 grudnia 2013 roku w sprawie o sygn. akt VIII Ns 424/13. W uzasadnieniu postanowienia Sąd Rejonowy powołał się na art. 693¹¹ § 1 kpc i wskazał, że wierzyciel – (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. k. Łodzi – nie złożył wniosku o wydanie przedmiotu świadczenia z depozytu.

Apelację od powyższego postanowienia wniósł uczestnik (...) sp. z o.o. w K. k. Łodzi. Uczestnik zaskarżył postanowienie w całości i wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku o wydanie depozytu oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestnika kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za I instancję oraz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego za II instancję. Skarżący podniósł, iż postanowieniem z dnia 20 grudnia 2013 roku, wydanym w sprawie VIII Ns 424/13 Sąd rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi zezwolił (...) SA na złożenie do depozytu sądowego kwoty 427.548,63 zł tytułem zabezpieczenia, na podstawie nieprawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, wydanego przez Sąd Okręgowy w Łodzi w dniu 15 listopada 201 roku w sprawie o sygn.. akt X GNc 1398/13. Jednocześnie w postanowieniu z dnia 20 grudnia 2013 roku Sąd Rejonowy zastrzegł, że świadczenie złożone do depozytu może zostać wydane uczestnikowi postępowania spółce (...) pod warunkiem uzyskania przez uczestnika:

- prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym w sprawie X GNc 1398/13 i opatrzonego klauzulą wykonalności albo
- prawomocnego i opatrzonego klauzulą wykonalności wyroku, wydanego na skutek wniesienia przez (...) SA zarzutów, utrzymującego w całości w mocy nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym albo
- prawomocnego i opatrzonego klauzulą wykonalności wyroku, wydanego na skutek wniesienia przez (...) SA zarzutów, utrzymującego w części w mocy nakaz zapłaty, przy czym tym przypadku świadczenie może zostać wydane uczestnikowi w części odpowiadającej zakresowi, w którym nakaz zapłaty zostanie utrzymany w mocy.

Skarżący podniósł, iż na tym etapie sprawy nie zaszła żadna z wyżej wymienionych okoliczności, uprawniających uczestnika do złożenia wniosku o wypłatę kwoty złożonej do depozytu sądowego, ponieważ spór sądowy nadal toczy się pomiędzy stronami. Skarżący podniósł, iż wnioskodawca w niniejszej sprawie, aby skorzystać z uprawnienia określonego w art. (...) § 1 kpc powinien wykazać, iż uczestnik nie ma podstaw do złożenia wniosku o wypłatę świadczenia z depozytu na podstawie art. 693¹⁴ kpc (a zatem, gdyby powództwo w sprawie X GC 880/14 zostało oddalone w całości).

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca wniósł o oddalenie apelacji, zasądzenie od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za I i II instancję. Ponadto wnioskodawca wniósł o przeprowadzenie dowodów wskazanych w treści pisma oraz zawiadomienie nadzorca sądowego (...) SA w upadłości układowej o toczącym się postępowaniu i wezwanie do wzięcia udziału w sprawie. podniósł, iż złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego nastąpiło na podstawie art. 692 kpc nie zaś na podstawie art. 742 § 1 kpc.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja uczestnika podlegała uwzględnieniu.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż w przedmiotowej sprawie spór dotyczy podstawy złożenia do depozytu sądowego, albowiem tryb złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego warunkuje jego późniejszy zwrot.

W postępowaniu o zezwolenie na złożenie przedmiotu do depozytu sądowego toczącym się przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Widzewa w Łodzi w sprawie o sygn. akt VIII Ns 424/13 wnioskodawca – (...) SA jako podstawę prawną wskazał art. 692 i nast. kpc, w związku z art. 492 kpc. Jednocześnie wskazał, że świadczenie powyższe wynika z tytułu zabezpieczenia – nieprawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i wniósł o uzależnienie wypłaty przedmiotu świadczenia od uzyskania przez (...) tytułu wykonawczego przeciwko wnioskodawcy. Postanowieniem z dnia 20 grudnia 2013 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi Widzewa w Łodzi orzekł zgodnie z wnioskiem i zezwolił na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego, warunkując jego wypłatę od uzyskania przez uczestnika postępowania tytułu wykonawczego.

Sąd Okręgowy w pełni podziela stanowisko wnioskodawcy niniejszego postępowania – (...) SA w upadłości układowej, iż złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego, w wypadku, gdy chodzi o depozyt wynikający z art. 492 kpc – tzw. depozyt procesowy, nie wymaga zgody sądu. (tak również w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2008 roku III CZP 153/07). W judykaturze i literaturze rozróżniono depozyt w rozumieniu prawa cywilnego materialnego, składany jako przedmiot świadczenia celu zwolnienia się z wykonania zobowiązania art. 467-470 kc, i depozyt w znaczeniu procesowym, pojmowany jako sposób zabezpieczenia (zatrzymania) pieniędzy lub rzeczy w ramach postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego oraz na ich cele.

Ustawą z dnia 28 listopada 2014 roku o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r. poz. 1924) wprowadzono zmiany między innymi do art. 492 kpc, 736 § 4 kpc, 742 kpc, wprowadzając pojęcie rachunku depozytowego Ministra Finansów, co powinno w sposób jednoznaczny pozwolić na odróżnienie tych dwóch instytucji. Jednakże sprawa I Ns 424/13 o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego rozpoznawana była przed wejściem w życie powyższych przepisów. A zatem wniosek o zezwolenie na złożenie do depozytu, przy podstawie wskazanej przez wnioskodawcę, nie powinien być uwzględniony. Niemniej jednak postanowienie z dnia 20 grudnia 2013 roku nie zostało przez żadnego z uczestników postępowania zaskarżone i stało się prawomocne. Wobec powyższego na gruncie niniejszej sprawy nie jest dopuszczalne kwestionowanie jego treści.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie można jednak stracić z pola widzenia rzeczywistego celu złożenia środków finansowych do depozytu. Zarówno treść wniosku, jak i uzależnienie w treści postanowienia wypłaty depozytu od uzyskania tytułu wykonawczego, jednoznacznie wskazują na cel zabezpieczenia roszczenia. A zatem wypłata depozytu może nastąpić albo do rąk wierzyciela po uzyskaniu tytułu wykonawczego albo do rąk dłużnika w razie oddalenia powództwa i upadku zabezpieczenia. W przypadku, gdy zdeponowanie nastąpiło w celu zabezpieczenia, reguła dotycząca swobody żądania zwrotu przedmiotu świadczenia z depozytu nie znajduje zastosowania. Wyjątek dotyczy sytuacji, gdy osoba, na rzecz której takie zabezpieczenie zostało ustanowione, udzieli w sposób wyraźny zgody na odebranie przez deponenta depozytu (tak również w Komentarzu T. D. do art. 693¹¹ kpc).

Nawet jednak orzekając na podstawie art. 693¹¹ § 1 kpc, Sąd Rejonowy powinien zbadać, czy zostały spełnione warunki do wypłaty depozytu na rzecz wierzyciela. Wniosek o wydanie świadczenia na rzecz (...) SA w upadłości układowej powinien być bowiem uwzględniony jedynie wówczas, gdyby Sąd Rejonowy ustalił, że sprawa tocząca się pomiędzy stronami została prawomocnie zakończona. Sąd Rejonowy nie może bowiem abstrahować od treści postanowienia zezwalającego na złożenie świadczenia do depozytu sądowego i postawionych w nim warunków.

Po stwierdzeniu, że dłużnikowi przysługuje uprawnienie do zwrotu depozytu, które nie jest uzależnione od zgody wierzyciela, sąd powinien dokonać weryfikacji, czy wierzyciel nie zgłosił żądania wydania mu depozytu. Sprawdzenie tych okoliczności może nastąpić z urzędu na podstawie informacji uzyskanych z sekretariatu sądu (art. 232 kpc). Źródłem informacji może być uczestnik postępowania, który po otrzymaniu odpisu wniosku dłużnika poinformuje sąd, że złożył stosowne oświadczenie. Ponadto sąd może skorzystać z uprawnienia określonego w art. 514 § 1 zdanie drugie kpc i zobowiązać uczestników postępowania do złożenia stosownych wyjaśnień. Za właściwe w wymienionym przypadku należy uznać wezwanie na posiedzenie obok dłużnika również wierzyciela. Zdaniem doktryny umożliwi to wyjaśnienie wątpliwości co do osoby wierzyciela czy też podniesienie zarzutu, że warunek zwrotu depozytu nie

został przez wierzyciela dochowany. Poza tym zawiadomienie wierzyciela umożliwi temu podmiotowi podjęcie decyzji co do ewentualnego zwrotu depozytu. Zob. L. D., Instytucje Kodeksu zobowiązań, T. II, W. 1938, s. 813-814; K. M., Postępowanie..., s. 293-294. (cyt. za Komentarzem T. D. do art. 693¹¹ kpc LEX)

W przypadku kolizji (równoczesnego wniesienia) wniosku dłużnika i wierzyciela o zwrot depozytu sąd orzekający posiada uprawnienie do dokonania samodzielnej oceny, czy zgłoszone przez wierzyciela żądanie wydania depozytu należy uznać za zasadne. Może także wstrzymać się z rozpoznaniem takiego wniosku do czasu rozstrzygnięcia żądania wierzyciela (w takim przypadku nie dochodzi jednak do zawieszenia postępowania). Zob. K. M., Postępowanie..., s. 294-295. Por. także A. Z., Złożenie przedmiotu..., s. 352. W wypadku uznania zasadności żądania wierzyciela sąd jest zobligowany do wydania mu depozytu. Zgodnie z rezultatem wykładni gramatycznej art. 693¹¹ § 2, o pierwszeństwie decyduje więc kolejność zgłoszenia wniosków. Wątpliwości interpretacyjne wywołuje użycie w treści komentowanego przepisu niedoprecyzowanego zwrotu „równocześnie” na określenie chwili złożenia wniosków w przedmiocie zwrotu (wydania) depozytu. Z braku wskazania innej jednostki czasu, w jakiej dokonanie wymienionych czynności procesowych następowałyby „równocześnie” (por. m.in. art. 626⁶ k.p.c.; art. 16 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 67, poz. 569 z późn. zm.; § 10 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2001 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych i dokumentów, Dz. U. Nr 102, poz. 1122 z późn. zm.), należy przyjąć, iż chodzi o okres doby. Por. K. M., Postępowanie..., s. 89.

Podobne wątpliwości wywołuje wprowadzenie do treści art. 693¹¹ § 1 terminu „zwróci”. Rezultat wykładni gramatycznej prowadzi do konkluzji, że chodzi wyłącznie o czynność wykonawczą. W związku z tym należy przyjąć, że gdyby nawet dłużnik zgłosił żądanie zwrotu depozytu przed zgłoszeniem żądania wydania przedmiotu świadczenia wierzycielowi, to chociażby sąd nakazał zwrot dłużnikowi, wobec braku żądania ze strony wierzyciela, dłużnik nie mógłby odebrać przedmiotu, jeżeli w tym okresie wierzyciel zażądałby wydania go sobie. Dobrowolne bowiem zaoferowanie i złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego uprawnia wierzyciela do otrzymania przedmiotu, dopóki dłużnik nie odebrał go z powrotem (por. także art. 469 k.c.). W konsekwencji, w braku rozstrzygnięcia w sprawie zwrotu depozytu, sąd nie może uwzględnić żądania dłużnika z uwagi na zgłoszone żądanie wierzyciela, choćby wniosek tego podmiotu wpłynął później od wniosku dłużnika. Zob. L. D., Instytucje..., s. 814; K. M., Postępowanie..., s. 89. (cyt. za Komentarzem T. D. do art. 693¹¹ kpc LEX)

W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy nie wysłuchał wierzyciela przed wydaniem postanowienia. Uznać zatem należy, iż wierzyciel, wnosząc apelację sprzeciwił się zwrotowi przedmiotu świadczenia z depozytu na rzecz (...) SA w upadłości układowej.

Wskazać w tym miejscu należy, iż wniosek o zwrot świadczenia z depozytu złożyła (...) SA w upadłości układowej. Upadłość wnioskodawcy ogłoszona została w dniu 8 października 2014 roku (po wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, po wydaniu postanowienia zezwalającego na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego lecz przed złożeniem wniosku o zwrot świadczenia z depozytu). Oznacza to, iż nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, stanowiący na mocy art. 492 kpc tytuł zabezpieczenia, został wydany przed ogłoszeniem upadłości. Na mocy art. 140 ust. 2 pun po ogłoszeniu upadłości jest niedopuszczalne wykonanie wydanego przed ogłoszeniem upadłości dłużnika postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia wynikającego z wierzytelności objętej z mocy prawa układem. Natomiast, zgodnie z art. 140 ust 3 pun sędzia-komisarz na wniosek upadłego albo zarządcy może uchylić zajęcia dokonane przed ogłoszeniem upadłości w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym dotyczącym wierzytelności objętej z mocy prawa układem, jeżeli jest to konieczne dla dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa.

Rozróżnić należy wykonanie wydanego przed ogłoszeniem upadłości postanowienia o zabezpieczeniu od zabezpieczenia już wykonanego. Jak wskazano w szeroko przytoczonym przez wnioskodawcę w odpowiedzi na apelację fragmencie komentarza A. J. i F. Z., „przepis ten nie odnosi się do ewentualnych kwot, które niekiedy mogą być uzyskane także w postępowaniu zabezpieczającym”. Całość przytoczonego w odpowiedzi na apelację wyводу odnosi

się bowiem do zabezpieczeń – w tym złożenia do depozytu sądowego – które mają być wykonane po dacie ogłoszenia upadłości.

Powyższy pogląd wyraził również Sąd Apelacyjny w Poznaniu, w załączonym przez wnioskodawcę do apelacji postanowieniu z dnia 12 marca 2015 roku w sprawie o sygn.. akt I Acz 275/15, podkreślając, iż upadłość pozwanej została ogłoszona po wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym.

Z tych względów, z uwagi na treść art. 140 ust 2 i 3 pun okoliczność ogłoszenia upadłości układowej wnioskodawcy nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Z powyższych przyczyn Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 1 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc, zmienił zaskarżone postanowienie, w ten sposób, że oddalił wniosek.

Nie podlegał także uwzględnieniu wniosek (...) SA w upadłości układowej o zawiadomienie o toczącym się postępowaniu nadzorcy sądowego.

W przedmiotowej sprawie upadły zachował zarząd masą upadłości, a zatem działa w postępowaniu jako strona. Wskazać w tym miejscu należy, iż wniosek o wezwanie do udziału w sprawie nadzorcy sądowego pojawił się dopiero w apelacji – postępowanie pierwszoinstancyjne toczyło się jedynie z udziałem upadłego. Z uwagi na fakt, iż niniejsza sprawa toczy się w postępowaniu nieprocesowym – przepisów o interwencji nie stosuje się. Z tych względów wniosek nie podlegał uwzględnieniu.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 520 § 2 kpc, w zw. z art. 391 § 1 kpc i art. 13 § 2 kpc. Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika Sąd ustalił w oparciu o § 10 ust. 1 pkt 3 i § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. 2013.490 j.t.).

Nie zasługiwał na uwzględnienie wniosek skarżącego o zwrot kosztów postępowania I-szo instancyjnego. W sprawach rozpoznawanych w trybie nieprocesowym zastosowanie, na podstawie art. 13 § 2 kpc, ma art. 109 § 1 kpc, w myśl którego roszczenie o zwrot kosztów wygasa, jeśli strona – reprezentowana przez fachowego pełnomocnika - najpóźniej przed zamknięciem rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia nie złoży sądowi spisu kosztów, albo nie zgłosi wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2013 roku w sprawie V Cz 39/12). Ponieważ pełnomocnik wnioskodawcy w toku całego postępowania pierwszoinstancyjnego nie złożył wniosku o zwrot kosztów postępowania, wniosek w powyższym zakresie nie podlegał uwzględnieniu.